

Psalm 45:7,8 – Wordt met *elohiém* hier op God bedoeld of op de koning?

Psalm 45 is met grote zorg en toewijding gecomponeerd ter gelegenheid van de huwelijksvoltrekking van de koning en zijn bruid. Het is vooral een lofdicht op de koning; zijn schoonheid en uitnemendheid worden bezongen, hij is gezegend door *elohiém*, door God – zo schrijven de eerste verzen.

Dan wordt vervolgens zijn rechtvaardige regering geroemd, zijn heersersstaf is een scepter van recht. Ook komt zijn troon ter sprake. In de verzen 7 en 8 (soms genummerd als 6 en 7) staat dan wederom de aanduiding *elohiém*. Maar op wie wordt dáár dan bedoeld?

- Is het een aanspreekvorm, een vocatief? En zo ja, wie wordt er dan aangesproken? Wordt de menselijke koning hier aangesproken als *elohiém*?
- Of is het juist géén vocatief en wordt hier de God van Israël zelf bedoeld?

Interessant, sommigen maken in vers 8 een andere keuze dan in vers 7.

Hieronder de verzen 7 en 8, eerst in de transliteratie en woord-voor-woordvertaling en aansluitend in diverse vertalingen.

	vers 7 (of 6)	vers 8 (of 7)
Transliteratie:	kis.acháa elohiém "ooláam waa. "éd SJéveT mieSJór SJéveT mal.choetéchaa	aaháv.taa TSédeq wa. tíS.náa réSJa "al-kéen m.SJaa."chacháa elohiém elohéichaa SJémen SaaSóon mee. "chaaveeréchaa
Woord-voor-woord:	uw troon God onbepaalde tijd en eeuwig scepter van juistheid/rechtheid scepter van uw koninkrijk	liefgehad hebt u gerechtigheid en u haat goddeloosheid daarom hij heeft u gezalfd God uw God olie van uitbundige verheuging dan uw deelgenoten
Statenvertaling:	Uw troon, o God! is eeuwiglijk en altoos; de scepter Uws Koninkrijks is een scepter der rechtmatigheid.	Gij hebt gerechtigheid lief, en haat goddeloosheid; daarom heeft U, o God! Uw God gezalfd met vreugdeolie, boven Uw medegenoten.
Herziene Statenvertaling:	Uw troon, o God, bestaat eeuwig en altijd; de scepter van Uw Koninkrijk is een scepter van rechtvaardigheid.	U hebt gerechtigheid lief en haat goddeloosheid; daarom heeft Uw God U gezalfd, o God, met vreugdeolie, boven Uw metgezellen.
NBG:	Uw troon, o God, staat voor altoos en eeuwig, uw koninklijke scepter is een rechtmatige scepter.	Gij hebt gerechtigheid lief en haat goddeloosheid; daarom heeft, o God, uw God u gezalfd met vreugdeolie boven uw metgezellen;
Willibrordvertaling (1996):	Uw troon, o God, staat voor altijd en eeuwig, de scepter van het recht is de scepter van uw koningschap.	U bemint het recht en u haat het onrecht; daarom heeft God, uw God, u gezalfd met vreugdeolie, als geen van uw gelijken.
NBV:	Uw troon is voor eeuwig en altijd, o god, de scepter van het recht is uw koningsscepter,	u hebt gerechtigheid lief en haat het kwaad. Daarom heeft God, uw God, u gezalfd met vreugdeolie, als geen van uw gelijken.
Luther-vertaling:	Gott, dein Stuhl bleibt immer und ewig; das Zepter deines Reiches ist ein gerades Zepter.	Du liebest die Gerechtigkeit und hassest gottlos Wesen; darum hat dich Gott, dein Gott, gesalbt mit Freudenöl mehr denn deine Gesellen.
King James Version (vers 6,7):	Thy throne, O God, is for ever and ever: the sceptre of thy kingdom is a right sceptre.	Thou lovest righteousness, and hatest wickedness: therefore God, thy God, hath anointed thee with the oil of gladness above thy fellows.
American Standard Version (vers 6,7):	Thy throne, O God, is for ever and ever: A sceptre of equity is the sceptre of thy kingdom.	Thou hast loved righteousness, and hated wickedness: Therefore God, thy God, hath anointed thee With the oil of gladness above thy fellows.
NIV (vers 6,7):	Your throne, O God, will last for ever and ever: a sceptre of justice will be the scepter of your kingdom.	You love righteousness and hated wickedness; therefore God, your God, has set you above your companions by anointing you with the oil of joy.
Naardense Bijbel:	Jouw troon, Godsman, is voor eeuwig en altijd; de scepter van je rijk is een scépter die récht doet;	jouw liefde heet gerechtigheid, je haat boosheid; daarvoor heeft God, jouw God, je gezalfd met ólie van vréugde, méer dan jé gezéllen;
Die Psalmen – Hans Schmidt	Dein Thron, o Gott, steht immer und ewig, ein gerechtes Zepter ist das Zepter deines Reichs.	Du hattest lieb das Recht, du hasstest den Frevel, drum hat dich Gott gesalbt, dein Gott, mit dem Öl der Freude vor deine Genossen!

Tehillim-vertaling – A.C. Feuer:	Your throne, O judge, is forever and ever; The scepter of equity is the scepter of your kingdom.	You love righteousness and hate wickedness; Accordingly has God, your God, anointed you with oil of joy above your peers.
Keil & Delitzsch:	Dein Thron, Elohim, währt immer und ewig, Ein gerades Scepter ist deines Reiches Scepter.	Gerechtigkeits liebend hassest du Frevel, Darob hat gesalbt dich Elohim dein Gott, Mit Wonne-Oel vor deine Genossen.
Gerhardt/van der Zeyde:	Uw troon, naar Gods wil, staat voor eeuwig; uw koningschap voert een scepter die scepter der rechtsorde is.	Gij koos voor het recht, haat het onrecht: Zó heeft God, uw God, u gezalfd, u gezalfd met olie der vreugde boven al uw deelgenoten.
Soncino– The Psalms:	Thy throne given of God is for ever and ever; A scepter of equity is the scepter of thy kingdom.	Thou hast loved righteousness, and hated wickedness; Therefore God, thy God, hath anointed thee With the oil of gladness above thy fellows.
Buber/R. – Preisungen:	Dein Stuhl ist Gottes in Zeit und Ewigkeit, ein Stab der Geradheit der Stab deines Königtums.	Du liebst Wahrhaftigkeit und hassest Frevel, drum hat Gott, dein Gott dich gesalbt mit Öl des Entzückens vor deinen Gefährten.
NW (vers 6,7):	God is uw troon tot onbepaalde tijd, ja, voor eeuwig; De scepter van uw koningschap is een scepter van recht.	Gij hebt rechtvaardigheid liefgehad en gij haat goddeloosheid. Daarom heeft God, uw God, u gezalfd met de olie van uitbundige vreugde, meer dan uw deelgenoten.
Herziene NW (2017) (vers 6,7):	God is je troon, voor altijd en eeuwig, De scepter van je koninkrijk is een scepter van recht.	Gij hebt rechtvaardigheid liefgehad en slechtheid gehaat, Daarom heeft God, jouw God, je gezalfd met de olie van vreugde, meer dan je metgezellen.
TLVG (herzien):	Uw troon is God, altijd en eeuwig; een scepter van <i>recht</i> is de scepter van uw koningschap.	Gerechtigheid was u lief, gewetenloos onrecht is wat u haat; vandaar dat God, uw God, u heeft gezalfd – o olie van blijdschap – u in plaats van de anderen.
Groot Nieuws Bijbel:	Vast staat uw troon, als de troon van God, voor altijd en eeuwig. Recht is het kenmerk van uw heerschappij,	rechtvaardigheid gaat u boven alles, u haat onrecht. De Heer, uw God, heeft u verkozen boven alle andere prinzen en vreugde en geluk over u uitgegoten als geurige olijfolie.
Ferdinand Hitzig	Dein Thron ist ein Gottethron immer und stets, ein gerechtes Scepter ist dein königliches Scepter.	Du liebest das Recht und hassest den Frevel; darum hat dich gesalbt Gott, dein Gott, mit Oel der Freude vor deinen Genossen.
Friedrich Baethgen:	Dein Thron ist ein Gottethron immer und ewig, ein Scepter des Rechts ist das Scepter deines Reichs.	Du liebst Gerechtigkeit und hassest Frevel, Darum hat dich 'Jahve', dein Gott, gesalbt mit Freudenöl wie keiner deiner Gesellen.

Dit onderwerp lijkt te worden beïnvloed door opvattingen over de Drieëenheid. Aanvaarding of afwijzing van dat latere leerstuk schijnt voor velen de bril te zijn waardoor deze passages moeten worden bekeken. Dat bemoeilijkt een objectieve beschouwing. Toch is juist dat mijn streven, met daarbij een open en eerlijke afweging van de argumenten.

In deze toelichting bekijken we de passendheid van sommige weergaven, plus een aantal grammaticale aspecten van de betreffende verzen.

Ter oriëntatie volgt op de volgende bladzijde eerst de gehele psalm in de vertaling *Tot lof van God – het Boek der Psalmen*, het is goed om een overzicht te hebben van het geheel.

Voor de genoemde verzen zijn er een aantal varianten gegeven om de gemaakte keuzes toe te lichten.

Psalm 45

Voor de concertmeester: op 'De leliën'; voor de Korachieten;
een leerdicht; een liefdeslied.

2 Mijn hart liep over vanwege een heuglijk feit
– terwijl ik voor de koning mijn werk reciteer,
met mijn tong als de pen van een vaardig schrijver.

3 'Zoveel schoner dan gewone mensen bent u,
uitgegoten op uw lippen is innemendheid,
vandaar dat God *u* heeft gezegend, voor altijd!
4 O machtige, gord uw zwaard aan de heup,
uw majesteit en uw luister.
5 Ja, uw luister! Ga succesvol voorwaarts en rijd!
In dienst van de waarheid
– met zachtaardigheid en gerechtigheid –
zij zal u sturen bij wat uw rechterhand vermag aan ontzag.
6 Uw pijlen staan op scherp
– hele volkeren zullen onder u vallen –
die op de vijanden van de koning gericht zijn, recht op het hart.

7	a. Uw troon, o God, is voor altijd en eeuwig;	b. Uw goddelijke troon is voor altijd en eeuwig;	c. Uw troon is God, altijd en eeuwig;	d. Uw troon, God, altijd en eeuwig;
---	---	--	---	---

8 de scepter van uw koningschap een scepter van *recht*.
Gerechtigheid was u lief, gewetenloos onrecht is wat u haat;

a. vandaar o God, dat uw God <i>u</i> heeft gezalfd	b. vandaar dat God, uw God, <i>u</i> heeft gezalfd
--	---

– o olie van blijdschap – u in plaats van de uwen.

9 Mirre, aloëhout en kaneelbloesem, heel uw kleding draagt die geur,
vanuit het ivoren paleis klinkt snaarmuziek, u ter verheuging.
10 Prinsessen zijn er, met uw uitgelezen kostbaarheden,
en ... de gemalin is er, met kostbaar Ofir-goud
– rechts van u is haar als plaats gewezen.'

11 'O dochter, luister en zie, neig toch uw oor,
laat uw volk en vaderhuis achter,
12 waar de koning verlangend uw schoonheid verwacht.
Want *hij* is uw heer, buig u voor *hem* daarom neer.
13 Bovendien, dochter van Tyrus, met geschenken
zullen de welgestelden van het volk uw aangezicht stellig vermurwen.'

14 'O heel de waardigheid van de koningsdochter is hierbinnen,
prachtig goudbrokaat is haar gewaad;
15 met rijk geborduurde kledij wordt zij tot de koning geleid,
vergezeld door, schrijdend, de bruidsmeisjes in haar gevolg,
zo worden zij tot u gebracht.
16 Zij worden geleid met kreten van vreugde en blijdschap
en betreden zo het paleis van de koning.

17 O, in plaats van uw vadersen zullen het uw zonen zijn;
hen zult u op heel de aarde benoemen tot vorsten.

18 Gaarne wil ik uw naam gedenken voor alle geslachten,
reden waarom de volkeren alom u zullen prijzen,
en dat voor altijd en eeuwig!

Op de achtergrond van deze kwestie speelt ook nog een rol dat Psalm 45:7,8 vele eeuwen later werd geciteerd in Hebreëen 1:8,9, een brief aan christenen met een joodse achtergrond. Dat leidt tot verschillende vragen:

- Wat was de bedoeling van de schrijver van de Hebreënbrief?
- Hoe moet de Griekse vertaling van Psalm 45 daar worden begrepen?
- Moet de interpretatie en de vertaling van Hebreëen 1:8,9 met terugwerkende kracht doorwerken in de vertaling van Psalm 45:7,8 naar het Nederlands?

De eerste twee zijn zeker interessant, maar zij vallen buiten het bestek van deze toelichting, het gaat hier om de Psalm-tekst. Inzake de laatste: mijn standpunt is dat een vertaling die zoveel mogelijk terug wil gaan naar de tijd van schrijven, dat *niet* zou moeten doen. Een aantal vertalers denkt daar anders over, zij leggen wel dat verband als zij Psalm 45 in trinitarische richting duiden.

Als voorbeeld:

Kanttekeningen bij de Statenvertaling: Bij vers 7: God - Dat is van den Heere Jezus Christus te verstaan is, betuigt de Heilige Geest klaarlijk, Hebr. 1:8,9. Bij vers 8: uw God - Te weten, de Vader. Verg. Ps. 22:2; Joh. 20:17.

En een aantal commentators zijn bovendien heel stellig:

Jamieson-Fausset-Brown Bible Commentary: No lawful construction can be devised to change the sense here given and sustained by the ancient versions, and above all by Paul (Heb 1:8).

Barnes' Notes on the Bible: Thy throne, O God, is forever and ever - This passage is quoted by the author of the Epistle to the Hebrews in proof that the Messiah is exalted above the angels, and it is, beyond all question, adduced by him as having original reference to the Messiah. (...) It is undoubtedly an address to the "king" here referred to as God - as one to whom the name "God" - אלהים *'Elohiym* - may be properly applied; and, as applied to the Messiah by the author of the Epistle to the Hebrews, it clearly proves that Christ is Divine.

‘No lawful construction ...’, ‘undoubtedly’, ‘it clearly proves’ – de lezer hoeft niet meer te twifelen ...

Nog een paar:

Clarke's Commentary on the Bible: Thy throne, O God, is for ever - ועד ועד *kisacha Elohim olam vaed*. "O God, thy throne is for ever, and eternal!" The word Elohim here is the very first term or name by which the Supreme God has made himself known to the children of men. See Genesis 1:1; and this very verse the apostle, Hebrews 1:8, has applied to Jesus Christ. On this I shall make a very short remark, but it shall be conclusive: If the apostle did not believe Jesus Christ to be the true and eternal God, he has utterly misapplied this Scripture.

Gill's Exposition of the Entire Bible: Thy throne, O God, is for ever and ever,.... This verse and Psalm 45:7 are cited in Hebrews 1:8; and applied to the Son of God, the second Person in the Trinity; and therefore are not an apostrophe to the Father, as some have said; nor will they bear to be rendered, "thy throne is the throne of God", or "thy throne is God"; or be supplied thus, "God shall establish thy throne". But they are spoken of the Son of God, who is truly and properly God, the true God and eternal life; as appears by the names by which he is called, as Jehovah, and the like; by his having all divine perfections in him; by the works which he has wrought, and by the worship which is given unto him; and to whom dominion is ascribed, of which the throne is an emblem, Genesis 41:40.

Matthew Henry's Concise Commentary: 45:6-9 The throne of this almighty King is established for ever. While the Holy Spirit leads Christ's people to look to his cross, he teaches them to see the evil of sin and the beauty of holiness; so that none of them can feel encouragement to continue in sin. The Mediator is God, else he had been neither able to do the Mediator's work, nor fit to wear the Mediator's crown. God the Father, as his God in respect to his human nature and mediatorial offices, has given to him the Holy Spirit without measure. Thus anointed to be a Prophet, Priest, and King, Christ has pre-eminence in the gladdening gifts and graces of the spirit, and from his fulness communicates them to his brethren in human nature. The Spirit is called the oil of gladness, because of the delight wherewith Christ was filled, in carrying on his undertakings. The salvation of sinners is the joy of angels, much more of the Son.

Dit zijn stellige commentaren ten faveure van de genoemde leerstelling; wie zou nog durven beweren dat Psalm 45 niet leert dat het hier in feite gaat over Jezus Christus die als God wordt aangesproken ...

Maar het zal niemand verbazen dat van joodse zijde men dat anders ziet.

Soncino Books of the Bible : *The Psalms: thy throne given of God*. The Hebrew is difficult. A.V. and R.V., *Thy throne, O God*, appears to be the obvious translation but does not suit the context. Some take the phrase to mean 'God is thy throne,' the bridegroom's kingship rests upon God's will; or 'thy throne is God,' divinely ordained. The best interpretation is that given in R.V. margin, 'thy throne is the throne of God,' as His anointed he is God's agent to crush evil and promise right.

A.C. Feuer – Tehillim vertaling: *Your throne, O Judge*. –

- According to Rashi, *elohiém* refers to the scholar in his role as judge. Even a mortal man of flesh and blood can merit this divine title if he sincerely seeks to administer God's justice on earth (...).
- *Ibn Ezra* [cited in *Radak*] is of the opinion that *elohiém* refers to God. He renders: Your throne [O king] is the throne of *elohiém*, God, as it is written *And Solomon sat on the throne of HASHEM* (1 Chron. 29:23).
- *Rav Saadia Gaon* (quoted by *Ibn Ezra* and *Radak*) translates: *Your throne [O king] is prepared and established by God*.

De toonzetting is analyserender en minder dwingend van aard. En dat geldt trouwens ook voor andere commentaren uit christelijke hoek. Ik noem er een.

American Standard Version : Possibly the king's throne is called God's throne because he is God's appointed regent. But it is also possible that the king himself is addressed as "god". The Davidic king (the Lord's anointed ...), because of his special relationship with God, was called at his enthronement the "son" of God (...). In this psalm, which praises the king, and especially extols his "splendour and majesty", it is not unthinkable that he was called "god" as a title of honour (cf. Isa 9:6). Such a description of the Davidic king attains its fullest meaning when applied to Christ, as the author of Hebrews does (Hebr. 1:8-9).

Het ene is 'mogelijk' en het andere ook, zo lezen wij. Ook staat er 'niet ondenkbaar'. Dat is op zijn minst een wat genuanceerder geluid. Ook de meer wetenschappelijke werken laten zich zo uit. Het is daarom toch nuttig om de tekst aan een onderzoek te onderwerpen.

Uiteraard zullen we naar de grammatica te kijken: welke regels gelden hier om de tekst te verklaren? Maar het is wellicht goed om te beginnen met de vraag wat de bezwaren zouden kunnen zijn tegen bepaalde vertalingen, of deze gepast zijn, ja of nee. Daar beginnen we mee.

Psalm 45:7a, eerste twee woorden

Er zijn vertalers die van mening zijn dat de overgeleverde grondtekst aanpassing behoeft, zij voegen bijvoorbeeld een enkel woord toe. Daartoe behoren ook enkele vertalingen die hierboven zijn genoemd. Het resultaat hoeft niet altijd heel erg zichtbaar te zijn in de vertaling, maar het is soms een verklaring voor de verschillen. Maar als de grondtekst goed te vertalen is, is dat toch te verkiezen.

Hieronder vier mogelijke varianten voor de eerste twee woorden:

- a. 'Uw troon, o God', toegepast op de menselijke koning. Dat maakt *elohiém* tot vocativus, aanspreekvorm voor een mens. Mag dat?
- b. 'Uw Godstroon', een constructivus, klinkt misschien ongemakkelijk, maar zal zeker niet als ongepast worden ervaren; menig vertaling doet het zo.
- c. 'Uw troon is God', onderwerp-predikaat. Is het gepast om God met een stoffelijk voorwerp te vergelijken? En wordt God in deze vertaling niet ondergeschikt gemaakt aan degene die op de troon zit?
- d. 'Uw troon, God, ...'. Dit heet 'appositie', 'God' wordt hier genoemd als synonieme uitbreiding van het begrip 'troon'; lijkt op c.

ad a. *elohiém* als vocatief voor de koning

Als een zin begint met 'Uw ...', dan kan de erop volgende persoonsaanduiding zeker een vocatief zijn, een aanspreekvorm. Als deze psalm een gebed tot God zou zijn geweest, zou men hier aanvankelijk moeiteloos een vocatief in zien.

Een paar voorbeelden van de aanspreekvorm:

- Psalm 25:22: 'Verlos, o God, Israël ...'. De gebiedende wijs en *elohiém* staan er als twee verbonden woorden.
- Psalm 36:8 (:7): 'Hoe kostbaar is uw loyale goedheid, God'. Hier staat *elohiém* als onderscheiden, niet-verbonden woord.
- Psalm 42:2 (:1): 'Zo schreeuwt mijne ziel tot U, o God'. Hier staat *eléicha elohiém*, 'tot U God' als één woordgroep van twee woorden. Het *eléicha*, 'tot U' leidt hier de vocatief in.
- Psalm 43:4: '... en U met de harp love, o God, mijn God!'. Hier staat *elohiém elohái* ook als een aparte woordgroep. Beide woorden worden als vocatief gezien.
- Psalm 44:5 (:4): 'Gij zelf zijt mijn Koning, o God'. Hier wordt *elohiém* terecht beschouwd als een vocatief. Maar alle woorden in deze passage vormen één woordgroep.
- Psalm 55:16 (:14): 'Bevrijd mij van bloedschuld, o God'. Hier staat *elohiém* als een onderscheiden, niet-verbonden woord.

Dat betekent dat de vertaling 'Uw troon, o God, ...' taalkundig mogelijk lijkt.

Het woord *elohiém* is meervoud van *éel* of *eeloáh*. Het enkelvoud betekent letterlijk ‘machtige’ en wordt in brede zin toegepast. De toekomstige Messias heet in Jesaja 9:5 *éel gibbóor*, ‘sterke god’ – door deze titel in vertalingen met een hoofdletter te schrijven, denkt de gemiddelde lezer wellicht dat hier *elohiém* staat, maar dat is niet het geval. Ook is het enkelvoud.

Het gewone meervoud is *elohiém*, zoals in Genesis 31:30, 32, gestolen afgodsbeelden, in Genesis 35:2 en Exodus 12:12. Het gaat dus ook om vreemde goden of afgoden, etc. Ook in het verbod op afgoderij, Ex. 20:3,23, worden andere goden in hun meervoud *elohiém* genoemd.

In Psalm 82:1,6 wordt gesproken over hooghartige rechters die onrecht tolereren, collectief gesproken als *elohiém*, een normaal meervoud.

In Psalm 8:6 (:5) gaat het letterlijk om ‘goddelijken’, bedoeld zijn daar engelen.

Maar we kennen ook de *pluralis majestatis*, de meervoudsvorm van verhevenheid, Het gaat samen met enkelvoudige werkwoorden en vervoegingen.

Deze term wordt vanaf Genesis 1:1 algemeen gebruikt om de hemelse Schepper aan te duiden en staat daarbij synoniem met *JHWH*, Jehovah of Jahweh.

Een heel enkele keer wordt ook een afgod als *elohiém* aangeduid, maar dat refelecteert dan het woordgebruik van degenen die die afgod kennelijk aanbaden, zoals in 1 Samuël 5:7 of in Daniël 1:2.

Vermeldenswaard is zeker ook de uitspraak in Exodus 4:16, waar tegen Mozes wordt gezegd dat Aäron voor Mozes tot een mond zou zijn en Mozes Aäron ‘tot God’, ‘tot *elohiém*’ zal zijn; in 7:1 lezen we een vergelijkbare aanstelling ten opzichte van Farao. Het lijkt hier echter meer om een rol en verantwoordelijkheid te gaan, er is geen aanwijzing dat Mozes ook zo werd aangesproken.

Maar in het normale Bijbelse woordgebruik slaat de *pluralis majestatis* *elohiém*, als aanspreekvorm alleen op Jehovah. Maar Psalm 45 dan?

- **Keil & Delitzsch:** ‘Es ist wahr: die Sitte der Elohimpсал *elohim* im Werte von *jhwh* zu gebrauchen begünstigt diese Annahme nicht’, maar vervolgens verwijzen ze wel naar Jesaja 9, hierboven genoemd. Geen sterke argumenten; *éel gibboor* is immers enkelvoud; het komt er echter op neer dat zij andere vertaalopties moeilijker achten.

- **Hans Schmidt** zegt klip en klaar: Er nennt ihn “Gott”, (vgl. I Reg 21:10 II Sam. 14:17 und 20). Maar die verwijzingen zijn niet sterk.
- **Friedrich Baethgen** concludeert mijns inziens terecht in *Handkommentar zum Alten Testament – die Psalmen*:
 - ‘Unter diesen Umständen lässt sich der Psalm nur im eigentlichen Sinne verstehn als ein Lied zur Verherrlichung der Hochzeit eines weltlichen Königs.’

In Psalm 45 wordt in eerste instantie een menselijke koning toegezongen.

Het lijkt er vooralsnog op of men pas het dogma van een drieënige God met terugwerkende kracht ziet als een kader waarin deze uitspraak passend kon worden geacht. Maar, dat dogma werd pas vele, vele eeuwen later geformuleerd. Dat is het ongemak dat we bij joodse commentatoren zien.

We zouden resumerend kunnen zeggen dat optie a., het toepassen van de titel *elohiém* op de menselijke koning, tot tegenovergestelde reacties leidt:

- het wordt als zeer gepast en betekenisvol geacht door Trinitariërs,
- anderen ervaren het doorgaans als ongemakkelijk en ongepast.

ad b. *elohiém* als tweede deel van de constructusvorm

De constructusvorm is een verbinding tussen twee woorden in een bezittelijke relatie, uitdrukkingen zoals ‘moedertaal = taal (van) moeder’, ‘vaderland = land (van) vader’. In het Hebreeuws blijft de tegenhanger van dat woordje ‘van’ achterwege. Deze vorm kan ook in combinatie met persoonlijke aanduidingen, zoals in dit geval ‘uw’. In dit geval is het de constructusvorm ‘Uw troon van God’, of iets vrijer vertaald als ‘Uw Godstroon’ of woorden van gelijke strekking. In het handboek *Gesenius’ Hebrew Grammar* staat over deze vorm in §128d dat het *kis.acháa elohiém* in Psalm 45:7 een voorbeeld is van de ‘construct state’ en ‘usually translated as *thy divine throne*’. In *A Hebrew and English Lexicon*, Brown, Driver en Briggs staat onder het woordje “ooláam Psalm 45:7 genoemd: ‘having divine throne’. Qua betekenis is dit zeker niet ongepast en het lijkt ook goed te passen bij de context van deze psalm. Ook deze vertaling van de twee woorden is dus mogelijk.

ad c. *elohiém* als predikaat

Het predikaat is dat wat er over een onderwerp (subject) kan worden gezegd, een hoedanigheid, een kwaliteit, eigenschap, etc. *Gesenius’ Hebrew Grammar*, ed. E. Kautzsch/A.E. Cowley beschrijft in §141 wat zo’n predikaat allemaal kan zijn: zelfstandige of bijvoeglijke naamwoorden, bepalingen van tijd en plaats, etc. Werkwoordloze zinnen in het Hebreeuws komen frequent voor; twee zelfstandige naamwoorden staan gewoon naast elkaar waarbij in de vertaling het woordje ‘is’ of ‘zijn’ wordt toegevoegd.

Zo kan dat ook hier, twee zelfstandig naamwoorden worden als volgt verbonden: 'Uw troon is God'. Waarbij het nog geen uitgemaakte zaak welke van de twee zelfstandige naamwoorden het onderwerp/subject is en welke het predikaat. *Gesenius' Hebrew Grammar* schrijft in §140: 'Every sentence, the subject and predicate of which are nouns or their equivalents (...) is called a *noun-clause*, e.g. *the Lord is our king*, Is. 33:22, (etc.) ...'. De vertaling 'Uw troon is God' is daarom mogelijk.

Maar de vervolgvraag is of de uitdrukking 'Uw troon is God', een subject-predikaat-vorm, wel of niet gepast is. Is een vergelijking van God met een stoffelijk voorwerp wel of niet gepast, of valt er een bovenmatige verheffing van de koning daaruit te lezen, want de koning zetelt op de troon.

Keil & Delitzsch verwoorden hun bezwaar als volgt:

Man hat, um die Anrede des Königs mit *elohim* zu entgehen, erklärt (...)

2) "dein Thron ist Gott = göttlich immer und ewig", aber unmöglich kann man sich nach Analogie von "der Altar ist Holz = hölzern" (vgl. v. 9) oder "die Zeit ist Regengüsse = regnerisch" (Ezr. 10, 13) so ausdrücken, da Gott weder Substanz des Thrones ist noch dieser als Darstellung oder Bild Gottes gelten kann: man müsste das prädikative *elohim* in diesem Falle mit Hitz. (zu Spr. 8, 35) nach 2 K. 23, 17 genetivisch für *kiséé elohim* nehmen; (...) so ist diese Auseinanderreissung der Wortkette in Subj. und Prädikat doch unannehmbar; auch 2 K. 23, 17 lässt sich erklären: die Grabstätte ist der Mann Gottes d. i. der da Begrabene ist der Mann Gottes. (onderstreping door mij)

Mijns inziens is dit een incorrecte lijn van argumenteren. Eerst wordt de aan de orde zijnde weergave onjuist weergegeven, en vervolgens wordt die aan de kaak gesteld. De vertaling 'dein Thron ist Gott' is helemaal niet gelijk aan 'dein Thron ist göttlich immer und ewig'; daarom zeggen de parallellen die zij menen te zien ook niets. Ook het citaat van 2 Koningen 23:17 snijdt geen hout. 'Dat graf is de man Gods' is een vorm van beeldspraak: het graf is uiteraard niet de man zelf, maar hij is het wel die daar ligt. Het kan sowieso geen reden zijn om de genoemde vertaling voor Psalm 45:7 af te wijzen. Belangrijker is wat de Bijbel zelf te kennen geeft.

- De vergelijking van God met een stoffelijk onderwerp komt vaker voor.
 - In Psalm 16:5 noemt David Jehovah 'mijn beker'.
 - In 18:2 wordt Jehovah aangesproken, in vers 3 heet hij 'mijn steenrots'.
 - In 121:5 wordt Jehovah de 'schaduw' genoemd van wie hem aanbidden.
- Het gaat niet om de stoffelijke troon, maar om het verleende ambt.
- En wie of wat is belangrijker: de troon of degene die daarop zetelt?

In gevallen waar iemand zich met geweld meester maakt van de troon, is de troon ondergeschikt aan degene die zich die troon toeëigende en erop ging zetelen, dat is juist. Maar juist in dat opzicht was de Davidische troon anders – dat gold trouwens ook al voor de troon van zijn voorganger Saul. Het was in feite de troon van Jehovah God. God had Saul uitgekozen en aangesteld, en dat gold nog duidelijker voor David. Zij werden gezalfd met heilige olie om op Gods troon te zitten en op grond daarvan macht uit te oefenen, gebonden aan de constitutie, de Mozaïsche Wet.

Een paar voorbeelden.

- Psalm 2 schetst een prachtig beeld van de aanstelling.
- Zie Psalm 9:4-8.
- Zie ook in Psalm 18 het laatste vers.
- Of Jeremia 33:19.
- De belofte via Nathan in 2 Samuël 7:13-16 maakt Davids koningschap tot het begin van de permanente dynastie van Davidische koningen. Davids koninkrijk zou er een zijn ‘voor altijd’, "*ad "ooláam*. Niet omdat David niet zou sterven maar omdat diens zonen hem zou opvolgen, het werd een lijn die nooit zou eindigen.
- Te denken valt ook aan de profetie in Jesaja 9:6 (:7) waar over de grootsheid van de Messiaanse heerschappij wordt gesproken, eindeloze vrede op Davids troon, dat te sterken naar recht en naar gerechtigheid, ‘voor altijd’, "*ad "ooláam*. Het is inhoudelijk precies dat wat in Psalm 45:7 valt te lezen.
- Betekenisvol zijn in dit verband ook de opmerkingen in 1 Kronieken 28:5 en 29:23. Deze zijn weliswaar een bewerking van 1 Koningen 1:48, maar die boodschap is wel impliciet daarin aanwezig; God heeft iemand gegeven.

De teksten uit de Kronieken, ‘Salomo zat op Jehovah’s troon’ en Gods belofte aan David voor een dynastie, dat alles maakt de Psalm-tekst ‘Uw troon is God’ volstrekt plausibel. Voor de Davidische koningen was de troon belangrijker dan degene die vanaf deze troon het koninkrijk bestierde.

Niettemin blijft voor sommigen de tekst wat cru, en daarom breiden een aantal vertalers de grondtekst uit. Het *kis.acháa elohiém* wordt *kis.acháa kisée elohiém*, ‘Uw troon – troon – God’; de zin klinkt dan soepeler. Vertaald wordt dan met ‘Uw troon is een troon van God’ of woorden van gelijke strekking. De zin behoudt dezelfde structuur en betekenis, ‘subject – predikaat’ met als predikaat een constructusvorm. En het is geheel conform de bedoeling van de psalm. Kortom, de vertaling ‘Uw troon is God, ...’ lijkt in ieder geval gepast en is bovendien correct.

ad d. *elohiém* als appositie

In de uitdrukking ‘Uw troon, God, ...’ wordt God beschouwd als een appositie, een uitbreiding van het begrip ‘Uw troon’. In *Gesenius’ Hebrew Grammar*, ed. E. Kautzsch/A.E. Cowley wordt dit in §131 als volgt gedefinieerd: ‘Apposition in the stricter sense is the collocation of two substantives in the same case in order to define more exactly (or to complete) the one by the other, and, as a rule the former by the latter.’ Psalm 45:7 zou als appositie kunnen worden opgevat, ‘Uw troon, God, ...’. God wordt hier genoemd als de troon van de aangesproken persoon. Grammaticaal is ook dit geen bezwaar.

Grammaticale overwegingen van vers 7a

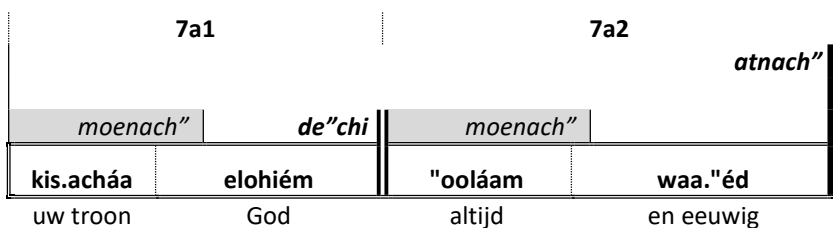
Accenttekens structureren de tekst.

De toegepaste tekens zijn iets verschillend voor enerzijds het merendeel van de Bijbelboeken, en anderzijds de boeken Job, Spreuken en Psalmen. Wij hebben hier nu met het laatste van doen. Er zijn:

- ‘scheidende tekens’ (distinctivi),
- en ‘verbindende tekens’ (conjunctivi).

Een woord heeft meestal maar één zo’n accent. Die zijn er in verschillende niveau’s met een bepaald bereik van geldigheid.

Hieronder de eerste helft van vers 7.

- Er zijn twee zelfstandige delen, hier gescheiden door een *atnach"*.
- De delen zijn ieder op hun beurt ook weer gestructureerd door andere, lagere scheidingstekens.
- De eerste zin opent met een woordgroep van twee verbonden woorden (7a1): ‘uw zetel/uw troon’ en ‘*elohiém*/God’.

De uitdrukking *'ooláam waa."éd* is letterlijk ‘onbepaalde tijd en eeuwig’. Het wordt vertaald met ‘ever and ever’, ‘immer und ewig’, ‘altijd en eeuwig’, etc. Deze samengestelde uitdrukking kan worden voorzien van een aparte voorvoegsels:

- 1) *me-"ooláam waa."éd*, ‘van altijd en eeuwig’ (nu niet aan de orde),
- 2) *le-"ooláam waa."éd*, ‘voor altijd en eeuwig’ (zoals in Psalm 45:18),
- 3) *'ooláam waa."éd*, ‘altijd en eeuwig’ (dus in Psalm 45:7).

In *Gesenius' Hebrew Grammar* §140 staat:

An adverb or (esp. if formed with a preposition) any specification of time, place, quality, possessor, &c., which may be regarded as the equivalent of a noun-idea. (*onderstreeping voor nadruk toegevoegd*).

Kortom, zou het een predikaat zijn, dan zou men een voorzetsel verwachten. Koppelen we met dat terug naar de vier genoemde varianten.

- a. **'Uw troon, o God'**. 'Uw troon' is subject (onderwerp) en 'God' is hier een vocatief (aanspreekvorm) dat los staat van de verdere zinsstructuur. Dan is het vervolg, 'altijd en eeuwig' ("*oolám waa."éd*), te beschouwen als predikaat.
- b. **'Uw goddelijke troon'** of **'Uw Godstroon'**. Een constructus-verbinding, twee woorden worden tot één element, in dit geval subject (onderwerp). Het vervolg, 'altijd en eeuwig', zou dan ook predikaat moeten zijn.
- c. **'Uw troon is God'**. De twee woorden zijn een zelfstandige werkwoordloze zin, 'Uw troon is God', waarin 'Uw troon' subject is en 'God' predikaat, of omgekeerd. Dat betekent dat het vervolg, 'altijd en eeuwig', dan dus géén predikaat is maar een bijkomende bepaling van tijd.
- d. **'Uw troon, God, ...'**. 'God' is, zo vertaald, een appositie, een uitbreiding van het eerste woord. Ook hier is het vervolg, 'altijd en eeuwig', een predikaat: 'Uw troon, God, is altijd en eeuwig'.

Ferdinand Hitzig bevestigt dit in *Die Psalmen*:

... auch ist "*oolám wa-"éd* (ohne /- ...) stets nur Nebenbestimmung zum Präd. (48:15, 10:16, 52:10), nie selbst solches.

En **Friedrich Baethgen** citeert hem in *Handkommentar zum Alten Testament*.

Kortom, de uitdrukking is een bepaling *bij* het predikaat, niet het predikaat zelf. De uitdrukking zonder dat voorvoegsel is bijvoeglijk van aard. Zoals:

- In Psalm 10:16: Jehovah is koning, "*oolám waa."éd*. = eeuwige koning.
- In 48:15 (:14): God is onze God, "*oolám waa."éd*. = onze eeuwige God.
- In 52:10 (:8): Ik vertrouw werkelijk op de loyaliteit van God, "*oolám waa."éd*. = eeuwige loyaliteit Gods.

Dat betekent voor Psalm 45:7a dus dat optie c. te verkiezen is. In plaats van drie varianten die op zichzelf genomen correct zijn, a. b. en d., maar die nogal verschillende betekenissen hebben. We zien nu deze ene variant die niet alleen op zichzelf correct is, maar bovendien veel duidelijker in harmonie is met de taalkundige betekenis van het tweede deel.

Het lijkt misschien een futiliteit, één zo'n letter. De neiging zou kunnen bestaan om het hele argument op grond daarvan van de tafel te vegen. Toch bepaalt dat hoe de samenhang van de twee openingswoorden uit het vers wellicht moeten worden begrepen.

Psalm 45:7 als geheel

Vergelijken we de twee versdelen met elkaar.

7a1		7a2		7b1		7b2	
<i>moenach"</i>		<i>moenach"</i>		<i>mer.cha</i>		<i>moenach"</i>	
<i>de"chi</i>				<i>reviea"</i> <i>moegrasj</i>			
kis.acháa	elohiém	"ooláam	waa."éd	SJéeveT	mieSJór	SJéeveT	mal.choetéchaa
uw troon	God	altijd	en eeuwig	scepter	juisteid/rechtheid	scepter	uw koninkrijk

sof pasoeq silloeq

In deze versregel zien we een perfecte parallel:

Uw troon is *God*, altijd en eeuwig;
een scepter van *recht* is de scepter van uw koningschap.

De troon van deze koning is blijkbaar de door God geschonken autoriteit die niet is gebaseerd op menselijke willekeur maar op de goddelijke normen voor recht en rechtvaardigheid. Die normen zijn, zoals God zelf, eeuwig en altijd.

Er zijn een paar correcties aangebracht in de vertaling. Ik had de opmerkingen van Baethgen en Hitzig al gelezen, en dat heeft een rol gespeeld bij de vertaalkeuze, niettemin heb ik de bepaling van tijd toch te traditioneel weergegeven; 'voor altijd en eeuwig'. Dat herneem ik bij deze.

Ook de omkering in het tweede deel van het vers wil ik herzien, het oorspronkelijke chiasme (structuur a-b-b-a) wordt hiermee duidelijk:

- het eerste lid loopt parallel aan het vierde: **uw troon** ~ *uw koningschap*,
- het tweede aan het derde: **de eeuwige God** (als grondslag van recht) ~ *een scepter van recht*

Naast elkaar:

Psalm 45:7 voorheen: Uw troon is God voor altijd en eeuwig;
de scepter van uw koningschap is een scepter van *recht*.

Psalm 45:7 herzien: Uw troon is God, altijd en eeuwig;
een scepter van *recht* is de scepter van uw koningschap.

Ik zal die wijzigingen ook in het Erratum documenteren; daar vermeld ik ook de andere plaatsen waar ik de genoemde bepaling heb herzien.

Behalve in vers 7 lijkt dezelfde keuze zich ook aan te dienen in vers 8, hoewel de meeste vertalingen die in vers 7 *elohiém* vertalen als een vocatief, dat in vers 8 niet doen. Toch is het nuttig om ook naar die tekst te kijken.

Psalm 45:8

Hieronder vers 8 met de scheidingen en verbindingen.

moenach"		azla"		"oleh w-yored		m."choepach l.garmeh		pazer		moenach"		de"chi		meir.cha		r.viea"		sof pasoeq silloeq			
aaháv.taa	TSédeq	wa.tiS.náa	réSJa"	"al-kéen	m.SJaa."chacháa	elohiém	elohéichaa	SJémen	SaaSóon	mee.	"chaaveerécha										
liefgehad hebt u		gerechtigheid		en u haat		goddeloosheid		om-dat		gezalfd heeft hij u		God		uw God		olie van		uitbundigheids		dan uw deelgenoten	

Het valt op dat de woorden *elohiém*, 'God', en *elohéichaa*, 'uw God', als één woordgroep met elkaar verbonden zijn, ze zijn niet gesepareerd. Die twee woorden zijn deel van een zin mét een werkwoord. Enkele opmerkingen.

- Het werkwoord is voorzien van een suffix, waardoor de betekenis ontstaat 'gezalfd heeft hij u'.
- Omdat het eerste deel van het vers net als de hele passage tot de menselijke koning is gericht, staat wel vast dat het de koning is die is gezalfd. 'U' is hier dus het object, het lijdend voorwerp.
- De logische vraag is wie dat dan heeft gedaan, wie is het subject, het onderwerp van deze zin? Het antwoord op die laatste vraag komt onmiddellijk hierna, dat is 'God'. Dat zegt de context en dat lijkt de tekst ook te zeggen.

Over die twee woorden: het eerste is *elohiém*, 'God', onmiddellijk gevolgd door en verbonden aan het tweede, *elohéichaa*, 'uw God'. Is dit eerste woord *elohiém*, 'God', nu het onderwerp, of is het toch een vocatief? En hoe is de relatie met het verbonden *elohéichaa*?

We kunnen weer de verschillende varianten nalopen: a. vocatief, b. constructusvorm, c. appositie en d. subject-predikaat.

- Een aantal vertalingen lezen hier een vocatief, 'daarom heeft U, o God! Uw God gezalfd'. Maar dat is een beperkter aantal dan onder vers 7 te zien is. De keuze voor een vocatief lijkt hier lastiger dan in het vorige vers. Het wordt namelijk direct gevolgd door *elohéichaa*, 'uw God', en de twee woorden zijn met elkaar verbonden. Als men zou willen volhouden dat *elohiém*, 'God', geen onderwerp is maar een vocatief, dan zou de tekst dat moeten aangeven, namelijk dat pas het latere *elohéichaa*, 'uw God' het onderwerp is en niet het letterlijk voor de hand liggende *elohiém*. Juist bij zo'n dreigend misverstand zou een scheidend accentteken te verwachten zijn geweest, maar dat is er niet. Het eerste woord te beschouwen als een vocatief lijkt daarom zeer onwaarschijnlijk. De Herziene Statenvertaling suggereert de omgekeerde volgorde door eerst 'Uw God' te schrijven, maar zo staat het er niet.

- b. De constructusvorm, 'God *van* uw God', zal niet aan de orde zijn..
- c. Hier een aparte werkwoordloze zin te lezen is ook niet van toepassing.
- d. Zou het hier om een appositie moet gaan? Dan betreft het een uitbreiding van het eerste woord, een verdere specificatie. God die hem heeft gezalfd is dezelfde als 'zijn God'. Een plausible gedachte. Deze zegswijze komt zeer frequent voor, zowel in de vorm 'God, onze God', en ook 'God, uw God' (zoals in Psalm 50:7). Keil & Delitzsch voeren dit zelfs als argument aan om in vers 7 wél een vocatief te lezen.

De meest gekozen weergave hier, variant d., past zowel bij de tekst en bij de context. Kiezen voor variant a. lijkt vooral ingegeven te zijn door de keuze die in vers 7 werd gedaan. In ieder geval is het zo dat als vers 8 geen vocatief heeft, een eventuele vocatief in vers 7 nog meer alleen komt te staan.

Voor het laatst bijgewerkt: 18 mei 2019